

Abonnement pour un an
300 piastres

Edition spéciale 500 piastres

Adresse:

"IDJTIHAD", Constantinople

Téléph. St. 865

XXIème ANNÉE

1 Décembre 1925 — No 192

اجتهاد

فلسفی ، اجتماعی ، ادبی ، اقتصادی مجموعہ

آبونمان : سنہ لکی [۲۴ نسخہ]
تورکیا ایچون ۲ ، خارج ایچون
۳ ، اعلا کاغدایسی ہ لیرادر .

ادارہ خانہ سی :

جفال اوغلندہ « اجتهاد نھوی »

تلفون : استانبول ۸۶۵

یکرمی برنجی سنہ

نومرو ۱۹۳ - ۱ کانون اول ۱۹۲۵

آقاده می بحثی

حکومت ، بر آقاده می تشکیل ایده جگنی بویوکملت مجلسنه رسماً تبلیغ ایتدی؛ بومهم تصور مناسبیتله غزتلرک بر آقاده می بحثی ویامباحثه سی آچاسی لازم کلیردی . فقط هر نه دنسه بو مسئله یه پک آز اهمیت ویریلدی . وقتیه تنظیمات رجالتک تأسیس ایتدیکی انجمن دانش ده بویله لاقیدانه قارشیلانمش و بولا قیدی ایچنده ، طبق ایلك مجلس مبعوثان کبی ، قاپانوب قالمشدی . فقط آرتق زمان دکیشوب بویله بر مؤسسه یه احتیاجه تزاید ایتمش اولدیغندن ، یکی مؤسسه نك اسکی لاقیدانیدن متأثر اولماسنه امکان اوله ماز .

بوکون بحران ایچنده بولونان لسان ، املا و حروف مسئله لرندن دولای بویله بر مؤسسه یه هر حالده پک چوق احتیاجه وار . بونقطه نظرندن بوکونکی توزکجه ، اون یدنچی عصرده کی فرانسه زجه یه بکزییور . او عصرده فرانسه لساننك قواعدی ، کله لری ، اصطلاحاتی واملاسی هنوز تثبیت ایدیله نتمشدی . فقط بووضعیت کرک افکار عمومی وکرکسه حکومت طرفندن نظراعتبارده آیلندی . حکومت فرانسه آقاده میسنی تشکیل ایتدی . عینی زمانده مملکتده بویوک لسان جریانلری وجوده کلدی ؛ لسانه شکل قطعیسنی ویرن معظم اثرلر و بالخاصه قاموسلر تألیف ایدلدی . مختلف لسان مسلکلی تشکیل ایتدی . بو جریانلرله قادینلره وارنجه یه قدر بوتون خلق علاقه دار اولدی . ایشه بو صورته فرانسه لسانی بالخاصه اون یدنچی عصرک همیتله شکل قطعیسنی آلدیغندن اوعصره « بویوک عصر » اسمی ویریلدی .

بونقطه نظرندن ، بزم بوکونکی لسان مسئله سنك حلنه چالیشیرکن اون یدنچی عصر فرانسه سنك کچیردیکی بحرانلرله استحاله صفحاتی هر حالده تدقیق ایتک لازم کلیر . اون آلتنچی عصر نهایت بولورکن ، اون یدنچی عصره برسان و برده املا مسئله سی دور ایتشدی . لسانده همان هیچ برقاعده قطعیه یوقدی ؛ صرف ونحو عندی تلقیلره کوره دکیشیر ، یعنی بزم لسانك بوکونکی حالی آکدیر . یردی . فرانسه زجه یه یابانچی لسانلردن ، مختلف غاسقون ، نورمان وسائر شیوه لرندن برچوق اجنبی کله لر دولمشدی .

بو وضعیت قارشیسینده اون یدنچی عصر بدایتنده [تصفیه جیلک = Purisme] اسمیه ایلك لسان جریانی وجوده کلدی . فرانسه و آدومالهربك احداث ایتدیکی بو جریان ، اجنبی کله لری ، غاسقون ونورمان کله لرینی ، اسکی و استعمالدن دوشمش کله لری ، کلمات مرکبه یی و عامیانه تعبیرواتی لساندن کاملاً طرد و اخراج ایدیوردی . فرانسه آقاده میسی ایشه بوذهنیتده انسانلردن تشکیل ایدلدی . تشکلی ایتدی ؛ تشکیل ایدلدی ؛ چونکه نظامنامه داخیسنك پک تحف بر [برنجی ماده] سی واردی ؛ بوماده عیناً شویله ایدی :

Art. I — Personne ne sera reçu dans l'Académie qui ne soit agréable à Monseigneur le Protecteur.

یعنی : [حامیمز افندیمرک خوشنه کیتیه جک هیچ برکیمسه آقاده می یه قبول ایدیلیه جکدر .]

بناءً علیه آقاده می یه اعضا اولایلمك ایچون ، هرشیدن اول برکره « حامیمز افندیمرک » خوشنه کیتیمک لازمدی ! « حامیمز افندیمرک » ده آقاده می نك مؤسسسی اولان باش وکیل ریشیو اولوق اعتباریله ، اعضاده آرانیلان ایلك مزیت ، قاردینال جنابلرینه شیرین کورونمک خاصه سندن عبارت دیمکدی ! بوکابکزه ر دیگر برشرط دهاواردی که اوده مذهب اعتباریله مطلقاً قاتولیک اولوق لزومیدی ! دیانت ، ملیت و تابعیت شرائطی کافی کلدیکنندن برده مذهب شرطی قونولمشدی ؛ بناءً علیه بر پروتستان ایچون ، حتی افلاطون جهان اولسه بیله ، ینه آقاده می یه اعضا اولوق امکان و احتمالی اولامازدی ! ایشه بوندن دولای ایلك آقاده می قاردیناله شیرین کورونمک مظهریتیه ممتاز قاتولیکلردن تشکیل ایدلدی : چونکه بو شرائط آلتنده تشکله امکان اولامازدی . حتی آقاده مینك بوحالی ، انکلینظر فاسندن برینه شویله برنکسته صرف ایتدیرمشدی : « فرانسه آقاده میسنده هر درلوانسانلر ، راهبر ، عسکرلر ، سیویلر ، اصیلزاده لر وحتی عالمر بیله وار ! »

بونکجه برابر ، بوشیرینك نسخه سنی حائز اعضا ایچنده جداً ممتاز عالمرده واردی ؛ اساساً قاردینال او قدر کزیده بر شخصیتدی که اونك « خوشنه کیده بیلیمک » ایچون

بورانك مداوملرینه (پره‌سیو) و (پره‌سیوز) اسمی طاقیلدی؛ ایلک زمانلر حقیقهٔ قیمتی شخصیتلره علم اولان بواسم، تصفیه‌جیلک جریانی افراطه واروب بوزولدجه، اطواری و لسانی ساخته اولانلره مخصوص بر (تصنع طرفداری) معناسنه کلدی. چونکه تصفیه نامنه آرتق محله قادینلری بیله صنعی برلسان قوللانیله باشلامشلدی؛ مولیر بونلره آلائی ایتدی و [ظرفا دوشکونلری] شککنده لسانمزه قبل نقل اولان *Les précieuses ridicules* اسمنده کی شاه اثرینی ابداع ایتدی. فقط تصفیه‌جیلره قارشى درحال عکس‌العمل جریانلری باش کوسترمکدن ده خالی قالمامشدی. بویکی جریانی [لاموت لووایه *La Motte Le Vayer*] تمثیل ایدیوردی. بوذات لسانلرک کندیلکندن تکامل ایدوب عقل و منطقه و آقاده می قرارلرینه تابع اولامایاجغی سویلیوردی. بر طرفندن ده مؤرخ دوپله قس *Dupleix* فرانسز لسانک سربستیسینی مدافعه ایدیور و اوستنده کی ربقهٔ وصایتک قالدیرماسنی ایستیوردی. بویکی جریان آراسنده اوزون مناقشه و منازعه لر اولدی و فرانسز لسانی ایشته بوجریانلردن قوت آلدی. سرای و شهر شیوه‌لرینک و حتی اسکی فرانسزجه‌نک بیله عینی زمانده طرفدارلری واردی. بونلر متادیا اثرلر و فکرلر نشر ایدیورلردی. بوضورتله تصفیه‌جریانی متادی ضربه‌لره اوغرایوردی. ذاتاً بوجریان آرتق بوزولمایه باشلامشدی. چونکه اجنبی کله‌لرک اخراجیله اکتفا ایتمه‌رک زادکان دیلنه تمایل ایتش و بوسبیله فرانسزجه ایچون فرانسزجه‌ینی بالمطه لایارق غیر طبعی بر حال آلمشدی. [پره‌سیوزیته] بونک، بوکبار دوشکوندلکینک ایلک استحالهٔ ردیئه‌سی اولدی. لسانده طبعیلک قالمادی. مبالغه‌لر، کنایه‌لر، ایمالر، ایهاملر، کولونچ نکتهلر، والحاصل هر درلو تصنعلر اودرجه‌ینی بولدی که آینه‌یرینه (لطافت مشاوری)، بویورک یرینه (قولتوق قوللرینی آچمش، ذات ظرافتیناهیلرینی در آغوش ایتک ایستیورا) کی مصنع یاورلر مودا اولدی؛ بزده‌ده بر زمان «لغت پارالامق» دینیلن مناسبتسزک بویله برمودا شککنده اونیدنچی عصرک فرانسز تصفیه‌جیلکنی آکدیرمشدی؛ بزده بر زمان مثلاً «صو ایچدم» یرینه «بر قدح آب

هر حالده بر مزیت صاحبی اولمق لازم کلیردی؛ ایشته بوندن دولائی آقاده می، فرانسز دیلنه بویوک خدمتله ایفاسنه موفق اولدی. اعضاسی عمومیتله *Puristes* لردن، یعنی تصفیه‌جیلردن مرکب اولمق اعتباریله، متوفی ماله‌ربک روحنی شاد ایده‌جک بر قاموس پلانی ترتیب ایدیلدی. بویلانه نظر آ، آقاده می‌نک [بر لسان خزینه‌سی] اولمق اوزره تألیف اید. جکی قاموسه آنجق کبار صنفک قوللاندیغی کله‌لره اصطلاحات ادخال ایدیله‌جکدی؛ بوندن باشقه آو، آرما، اصالت و حرب اصطلاحاتی ده کیره‌جکدی؛ متباقی کله‌لر تصفیه‌یه تابعدی. برده هر بسیط کله‌یی مرکباتی و مشتقاتی تعقیب ایده‌جک صورتده برطرز ترتیب اختیار ایدیلشدی. بوندن باشقه شعر و نثر اصطلاحاتیله عالی و عادی کله‌لره تفریق ایدیله‌جکدی. اسکی کله‌لره کاملاً آتیلجق، یالکیز موجود لسان، یعنی اوزمانکی سریله پارس شهرینک قوللاندیغی و آکلادیغی لسان اساس اتخاذایدیله‌جکدی. بناءً علیه بوقاموس، یالکیز تکام و کتابت قاموسی اولاجغندن، ته‌تقیق (آلی) کله‌لر کیرمیه‌جکدی. آقاده می ۱۶۳۸ ده باشلا دیغی بو اثری الی آلتی سنه‌ده اکمال ایده‌یلدی و اوندن صوکره علاوه‌لره آلتی کره ده نشر ایدلدی. فقط بو تصفیه‌جیلک جریانی او قدر افراطه وارمشدی که همان هر کله‌یه سوء قصد ایتدیکندن نهایت اورتده، فرانسزجه نامنه بر ملت دیلی دکل، عادتاً بر زادکان لهجه‌سی، بر آریستوقرات شیوه‌سی قالدی؛ (پوریزم) ک بو افراطندن لسان یاری یاری یه فقیر دوشدی؛ حتی او عصرک صوکرنده لابریور و فیه‌لون کی مشاهیر، لسانک بوقفرمز تر ایدندن اوزون اوزادی یه شکایت مجبوریتنده قالدی.

بو تصفیه‌جیلک جریانی آقاده می خارچنده تمثیل ایدن *Hôtel de Rambouillet* نامنده برده نکتهدانلر محفلی واردی. هپ تصفیه‌چی طاقنه منسوب اولان بونکتهدان، منور و ظریف قادینلره ارککلر مارکیز دورانبویه‌نک قوناغنده طوپلانده قلدن بونامی آلمشلدی. آقاده می‌نک مهم سیالری ده اورایه، اومارکیزک اطرافنه طوپلانیرلردی. آقاده می‌نک (پوریزم) جریانه مقابل بورادن ده عینی ماهیتده اولان (پره‌سیوزیته *Préciosité*) چیقدی.

سكز بيك بيوك صيفهك معظم بر تورك ديبلاری لغتی تألیفنه
بر ربع عصرلق حیات وقف ایتش وموفق اولش اولان واجتهاد
عائلة تحریریه سندن بولونان حسین کاظم قدری بك افندی

وبالخاصه قادینلر هپ قولای بولدقلری بومالایه طرفدار
اولمشلردی! نهایت بوفونه تیستلر، نقطه نظرلرینی مدافهه ایچون
Les véritables règles de l'ortographe française
اسمنده بر اثر بیله نشر ایتدیلر. بوکون بزدهده بوکا یقین
بر املا طرفدارلری بولوندیغنی دوشونورسهك، فرانسزلرك
اوزمانکی حالته حیرت ایتمز. بو جریانه مقابل برده
étymologistes لرك مسلکی واردی. بونلرده املانك
اشتقاق اساسنه استناد ایتسنی ایلری سورییورلردی؛
آقادهمی ده بوایکنجی جریانه اتباع ایلدی وحتی ایلک
قاموسنی نشر ایتدیکی زمان، مقدمه سنده فونه تیستلره
هجوم ایتدی؛ فقط اشتقاقچیلرك املاسی ده پك كهنه، پك
محافظه کارانه ایدی؛ بونسكه برابر دیگر جریانه غالب
كلدی ونهایت فرانسز املاسی او اساس اوزرندن تكامل
ایدرك بو کونکی شكنی بولدی.

هرجالد بزه تشکیل ایدیهك آقادهمی بوتون بو
مثالری نظر اعتباره آلمالی وبونلری اوزون اوزادییه
تدقیق ایدوب استفاده ایتلیدر.

اسماعیل حامی

خوشکوار نوش ایله تسکین عطش دلفکار واکتساب
فرح بشمارا یلدم! «دینلمسی قیلندن اوزمانکی فرانسزلرده
نهایت صاحبالامایه باشلامشلردی. اون یدنجی عصرک
فرانسز قادینلری مسافرلرینی یاتاق اودالرنده و یاتاقلرنده
قبول ایدرلردی: او صاحبهسی یاتاغنده یاتار ومسافرلرده
قاربولانك اطرافنده بالخاصه براقیلان و ruelle یعنی
کچید ویا کوچوک سوقاق تسمیه ایدیلن مسافله ره صیره.
لانوب اوطورورلردی! مولیهرك آلاى ایتدیکی پرده.
سیوزلرك اوکولونج لسانی ایشه بو یاتاق اودالرندهکی
«کوچوک سوقاقلر» ده تشکل ایتشدی. حتی بوساخته
لسانك طرفدارلرندن بری مولیه ره قارشى Diction-
naire des Précieuses ou la clef de la
langue des Ruelles اسمنده بر قاموس بیله نشر
ایتشدی! اون یدنجی عصرک فرانسز تصفیه جیلکی افراطه
قایلدیغندن دولای، لسان ملی به بویوک خدمتler ایفا ایتش
اولقله برابر، نهایت ایشه بویله کولونج نتیجهلر تولید
ایتدی ومعرض اولدینی عکس العمللردن دولای، تدویننه
تثبت ایتدیکی صرف ونحوی بردرلو اکال ایدوب میدان
چیقارامادی. بزم تصفیه جیلر بو مثالدن عبرت آلوب
عریجه وعجمجهك لزومسز کلهلرندن باشقه سنه
هر حالده حقوق نامالیدرلر.

... اون یدنجی عصرده فرانسز املاسی ده بزم بوکونکی
املا وضعیتنده بولوندیغندن، بوده برحق مناظره ومناقشه یی
موجب اولش بویوک بر مسئله تشکیل ایدیوردی.
اوزمانه قدر فرانسز املاسی مستسخرلرك، قوپیه جیلرك
ودها دوزغوسى هرألی قلم طوتانك کیفندن باشقه برقاعده یه
تابع دکلدی. چونکه اون آلتنجی عصرده مطبعه جیلر
املایه قطعی بر شکل ویرمك ایستکلری حالده بر درلو
موفق اولامامشلردی. بوسبيله اون یدنجی عصرده مسئله
موضوع بحث اولدینی زمان، متناقض ایکی جریان ظهور
ایتدی. بونلردن Phonétistes لر، تلفظی اساس اتخاد
ایدهرك سویلندیکی کبی یازیلاسنی وفضله هیچ بر حرف
قوللانیلماسنی ایستییورلردی؛ بونلر مثلا qualité,
vieu, calité کلهلری effet و pied vieux
etfet و pié شکلنده یازییورلردی! بوتون جهلا طاقی